GÜMNAASIUMI ÜHISKONNAÕPETUSE OLÜMPIAAD 2020/2021

1. Eesti riigis on kahetasandiline riigivõim. Keskvõim korraldab valitsemist üleriiklikult ning omab ka kohalike omavalitsuste tegevuse üle järelvalve funktsiooni. Mis ülesandeid aga täidab kohalik omavalitsus? Nimeta kuni viis ülesannet, millega kohalikud omavalitsused tegelevad. (5 punkti)

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

2. Mille poolest erineb erakond valimisliidust? Täida tabel mõlema erisuste kohta! (8 punkti)

Tüüp	Erakond	Valimisliit
Võimu teostamise pädevus		
Liikmete arv		
Moodustamise viis		
Püsivus		

3. Võimude lahusus tähendab, et erinevad võimuharud on teineteisest eraldatud. Hinda alljärgnevalt, milliseid topelt rolle võib Eestis üks isik kanda ja milliseid mitte. (4 punkti)

Rollid	Lubatud/Keelatud
President ja erakonna esimees	
Riigikogu liige ja KOV volikogu liige	
Kohtunik ja minister	

Peaminister ja erakonna esimees	
Riigikogu liige ja minister	
Kohtunik ja Riigikogu liige	
President ja Peaminister	
Kohtunik ja KOV volikogu liige	

4. Majoritaarses ja proportsionaalses valimissüsteemis muutuvad sarnaselt antud hääled erinevalt esinduskogus saadud kohtadeks. Teeme ühe eksperimendi, kus meil on kaks riiki, mis on mõlemad sama suured ja hääli antakse erakondadele identselt, kuid nad kasutavad erinevaid valimissüsteeme. Valimistulemused on esitatud alljärgnevalt:

Riik 1: majoritaarne süsteem

Valimisringkond	**Erakond A**	**Erakond B**	**Erakond C**
Valimisringkond 1	60 000 häält	35 000 häält	5 000 häält
Valimisringkond 2	35 000 häält	25 000 häält	40 000 häält
Valimisringkond 3	50 000 häält	45 000 häält	5 000 häält
Valimisringkond 4	75 000 häält	20 000 häält	5 000 häält
Valimisringkond 5	35 000 häält	25 000 häält	40 000 häält
Valimisringkond 6	45 000 häält	50 000 häält	5 000 häält

Riik 2: proportsionaalne süsteem, kus kogu riik on üks valimisringkond

Valimisringkond	**Erakond A**	**Erakond B**	**Erakond C**
Valimisringkond (6 mandaati)	300 000 häält	200 000 häält	100 000 häält

Küsimus: Tuginedes nendele valimistulemustele, millist süsteemi peaks eelistama erakond A, millist erakond B ja millist erakond C ja miks? (3 punkti)

Erakond A: _____

_____

Erakond B: _____

_____

Erakond C: _____

_____

5. Presidendivalimised toimuvad Eestis iga 5 aasta tagant. Viimasel ajal on palju poleemikat tekitanud riigipea valimise protsess, mis on määratletud EV põhiseaduses §79. Mitmel korral ei ole presidenti ära valitud valimiskogus ja mitmel korral pole valimiskogu vaja läinud kui presidendi valimised on läbi viidud §79 kohaselt? Kes ja millal ametisse valiti? (6 punkt)

	Valimiskogu ei vajatud	**Valimiskogu ei suutnud presidenti valida**
Kordade arv		
Presidentide nimed		
Valimisaastad		

6. Kuidas on võimalik, et USA presidendiks võib saada kandidaat, kes kogus teisest kandidaadist üleriigiliselt vähem hääli? Mis on kriteerium, mille valituks osutuv president peab täitma? (2 punkti)

7. Kuni 2020. aasta pensionireformini tugines Eesti pensionisüsteem kolmel sambal. Mis need sambad olid ning millest nad koosnesid? Ühes nendest sammastest toimus oluline muutus, milles see seisnes. (4 punkti)

I sammas

II sammas

III sammas

8. 29. jaanuaril 2020 võttis Riigikogu vastu pensionireformi, mis muutis II samba vabatahtlikuks. Selleks, et reform vastu võetakse otsustas valitsus siduda selle usaldusküsimusega. Miks ja millise hinnangu andis sellele Riigikohus? (2 punkti)

Miks?
Riigikohtu hinnang:

9. President Kaljulaid pöördus pensionireformiga Riigikohtusse 20. märtsil 2020, kuna ta leidis, et see on vastuolus põhiseadusega. 20. oktoobril 2020. a. tegi Riigikohus teatavaks oma otsuse pensionireformi suhtes. See leidis, et kuigi on olemas mõningased põhiõigusriived, siis valikuvabadused kaaluvad need riived üle. Milles need riived seisnesid? (3 punkti)

Omandipõhiõigus

Võrdsuspõhiõigus

Ettevõtlusvabadus

10. 2017. aastast hakkas pensioniiga Eestis järk-järgult tõusma, jõudes 2026. aastaks 65. eluaastani. Alatest 2027. aastast rakendub aga üks oluline muudatus pensioniea määramisel. Mis muutub pensioniea määramises alates 2027. aastast? (2 punkti)

11. ÜRO peaassamblee võtab vastu resolutsioone. Milline on nende resolutsioonide tähendus liikmesriikidele? (1 punkt)

a. need on siduvad otsused, mis tuleb liikmesriikidel oma seadusandlusse sisse viia
b. need on osaliselt siduvad otsused, mida üldjuhul liikmesriigid viivas sisse oma seadusandlusesse, kuid erandkorras võivad nad jääda argumenteeritud eriarvamusele
c. need ei ole liikmesriikidele õiguslikult siduvad resolutsioonid, kuid nad omavad olulist poliitilist kaalu rahvusvahelisel tasandil
d. need ei ole liikmesriikidele õiguslikult siduvad ja seetõttu ei oma nad sisuliselt mitte mingisugust kaalu, jäädes üksnes üldsõnalisteks deklaratsioonideks

12. Eesti on ÜRO Julgeolekunõukogu ajutine liige 2020-2021. Eesti toetab ÜRO JN reformimist. Märgi alljärgnevas valikus ära, milliseid muutusi Eesti toetab? (3 punkti)

a. Ajutiste liikmete valimisel asendada geograafiline printsiip riigi suuruse printsiibiga
b. Tihendada dialoogi JN liikmesriikide ja JN päevakorras olevate riikide vahel
c. Õigeaegne ja sisukas JN aruandlus ÜRO peaassambleele
d. Püsiliikmete arvu suurendamine (nt Saksamaa, India, Jaapan)
e. Püsiliikmete vetoõiguse läbipaistvuse suurendamine ja piiramine teatud küsimustes (nt genotsiid või inimsusvastased kuriteod)
f. JN liikmesriikide hääleõiguse peatamine, kui nad eiravad ÜRO inimõiguste ülddeklaratsiooni

13. UNESCO maailmapärandi nimistus on kaks Eestiga seotud objekti. Nimeta need! (2 punkti)

1. _____

2. _____

14. ÜRO on prioriteediks seadnud ülemaailmse vaesuse, kliimamuutuse ja ebavõrdsuse vastu võitlemise. Antud valdkondadega tegelemiseks on avaldatud universaalne 17-punktiline dokument. Millega on tegemist? Mis aastal see dokument vastu võeti? (2 punkti)

15. Rahvusvaheline Kohus Haagis ei saa tegeleda igasuguste kohtuvaidlustega. Selleks, et kohus võtaks vaidluse arutamiseks, peavad osapooled vastama kahele tingimusele. Millised need on? (2 punkti)

16. 23. juunil 2016. a. toimus Suurbritannias referendum EL-ist lahkumise üle. Selle võitsid napilt lahkumise toetajad (veidi all 52%). Siiski, ei domineerinud lahkumise toetajad ühtlaselt kogu kuningriigis, vaid osades piirkondades jäid peale EL-i liikmesuse toetajad. Märgi ära, millised piirkonnad need olid? (3 punkti)

a. Ida-Inglismaa
b. London
c. Lõuna-Inglismaa
d. Põhja-Iirimaa
e. Šotimaa
f. Wales

17. Millised sotsiaalsed grupid Suurbritannias olid tõenäolisemad EL-ist lahkumise toetajad? (4 punkti)

a. noored inimesed
b. vanemad inimesed
c. töölisklass
d. keskklass
e. aristokraatia
f. töötud
g. madalama hariduse ja vähemkvalifitseeritud töötajad

h. kõrgharidusega töötajad

18. Kes oli Suurbritannia peaminister, kes kutsus ellu EL-ist lahkumise referendumi, millisesse erakonda ta kuulub (2016)? (1 punkti)

19. 2020. aasta lõpus kerkis seoses Euroopa Liidu taastepaketi vastuvõtmisega üles vastasseis Poola ja Ungari ning ülejäänud Euroopa Liidu riikide vahel. Mis printsiibi osas vastuolu seisnes? (1 punkt)

20. Vii kokku (EP-s esindatud) euroskeptilise erakonna logo number ja selle koduriik (8 punkti)

1)

2)

3)

4)

5)

6)

7)

8)

Riik	Number	Riik	Number

21. Pildil on kujutatud ühte episoodi Ukraina sõjast. (3 punkti)

Mis sündmusega on tegemist?

Millal see juhtus?

Allikas: https://informnapalm.org/

Mis olid selle sündmuse tagajärjed?

22. Tegemist on meemiga, mis muutus populaarseks septembri keskel 2020. aastal. (4 punkti)

Allikas: https://www.reddit.com/

Keda see meem portreteerib?

Mis sündmust see meem portreteerib?

Millise suurema konfliktiga on see meem seotud?

Mis on selle meemi originaalteos?

23. Poliitilistes võitlustes luuakse sageli paralleele varasemate sündmustega, et seeläbi raamistada käimasolev võitlus ja anda sellele tähendus. Vaata seda meemi ja vasta küsimustele (3 punkti)

Millisest hiljutisest sündmusest see meem on tehtud?

Millisele ajaloolisele sündmusele antud meem vihjab?

"History is repeating itself," 2019. *(Ah To)*

Milliseid visuaalseid paralleele on toodud?

24. 2019. aasta oktoobris allkirjastasid Ameerika Ühendriigid ja Eesti vastastikuse mõistmise memorandumi 5G turvalisuse teemal. Millise suurema rahvusvahelise arenguga see memorandum on seotud? Milles väljendub turvalisuse küsimus selle memorandumi kohaselt? Milline globaalne ettevõte on seda deklaratsiooni kritiseerinud enda vastu suunatud tegevusena? (3 punkti)
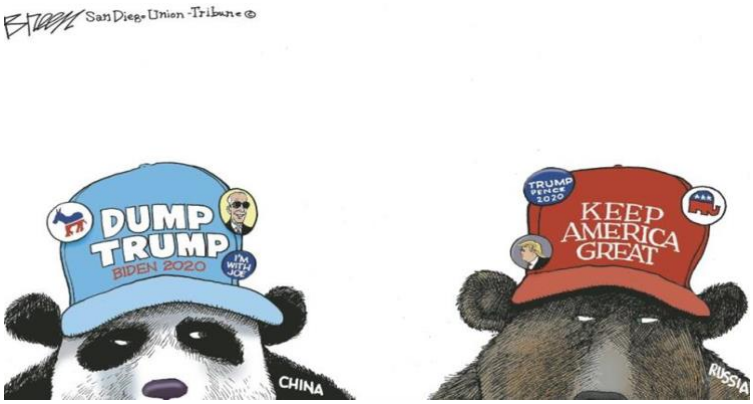
25. Viimastel USA presidendivalimistel spekuleeriti maailma suurriikide eelistuste üle. Donald J. Trump nimetas Joe Bidenit Hiinale sobivaks kandidaadiks. Miks? (1 punkt)